

*Кузьменко Ю. В.,**доктор педагогічних наук,**професор кафедри адміністративного права**та адміністративного процесу**Херсонського факультету**Одеського державного університету внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДНИК МЕХАНІЗМУ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті охарактеризовано адміністративну відповідальність як складову державної політики щодо протидії корупції. Підкреслено, що проблема боротьби із корупцією є міжнародною, кожна країна вибудовує свою державну політику протидії та запобігання корупційним правопорушенням, зокрема й типи юридичної відповідальності за них.

Виявлено, що в Україні у арсеналі шляхів боротьби із цим явищем, поруч із кримінальною та дисциплінарною, знаходиться й адміністративна відповідальність. Підкреслено, що адміністративна відповідальність є наскрізною лінією у розробці державою логістики боротьби із корупцією в нашій країні.

Проведений аналіз національного законодавчого поля у руслі дослідження, дозволило стверджувати, що основними джерелами права, де окреслено саме адміністративну відповідальність є Закон України «Про запобігання корупції» та Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – Кодекс).

Встановлено, що Кодекс у контексті боротьби із корупційними правопорушеннями містить окрему главу 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», яка містить 8 статей, де закріплено склад цього виду правопорушення. Також у законодавчому документі відображено антикорупційні обмеження та заборони, чітко окреслено шляхи встановлення адміністративної відповідальності (стягнення, зняття з посади тощо).

Не зважаючи на достатньо продуману правову систему боротьби із корупцією і створену нормативно-правову базу, помилковість ретроспективного детермінізму в Україні полягає у надії на те, що сприйняття корупції громадянами буде негативним. Тому держава, встановлюючи юридичну відповідальність за корупційні правопорушення, запобігає та протидіє розвитку цього явища в нашій країні.

Ключові слова: корупційні правопорушення, законодавча база, державна політика, юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, протидія, запобігання, боротьба із корупцією.

Постановка проблеми. Сьогодні в українському суспільстві відбувається активна наукова дискусія щодо корупційної ситуації в країні. Цілком логічно, що в першу чергу ці дебати були пов'язані з виборчими процесами в Україні. Проте, не лише політичні та соціальні аспекти охоплюють це явище. В першу чергу корупційні злочини відбиваються негативно на економічних показниках: порушуються умови конкурентної чесної боротьби за право працювати на внутрішньому і зовнішньому ринках; є одними з провідних факторів тінізації економіки не

лише конкретної держави, а й світового ринку; шкодять іміджу країни, що перешкоджає притоку інвестицій тощо. Розуміючи це, кожна країна створює свою систему та законодавство щодо боротьби з корупцією. Україна, як незалежна і демократична країна, також створила ці бар'єри, розробила нормативно-правову базу у цьому напрямі, постійно співпрацює із різними міжнародними організаціями у цьому руслі. Отже своєчасність та актуальність дослідження питань протидії та запобігання корупції не викликає сумнівів.

Широке коло науковців присвячують свої наукові розвідки питанням корупції. Так, наприклад, А. Мельниченко розглядав корупцію як іманентну складову деформованих управлінських відносин; А. Петрова досліджувала корупцію як соціально-правовий феномен; Є. Невмержицький висвітлював причини, наслідки корупції в Україні та механізми протидії; В. Тімашов окреслював типологію корупційних правопорушень в Україні; О. Костенко охарактеризував корупцію в Україні як загрозу національній безпеці, П. Гаман вивчав проблеми та перспективи розвитку антикорупційної державної політики.

Наукові пошуки тривають і з точки зору проблеми правового забезпечення боротьби з корупцією в Україні. Зокрема у руслі встановлення відповідальності за корупційні правопорушення та злочинів що спричиняють корупцію цю проблему порушували: М. Прохоренко «Відповідальність за корупційні правопорушення (теоретико-правовий аспект)», В. Настюк «Юридична відповідальність за корупційні правопорушення», Н. Мужикова «Порядок та підстави притягнення до юридичної відповідальності за корупційні правопорушення», К. Бугайчук «Адміністративна відповідальність за правопорушення пов'язані із корупцією», В. Міфтахутдінов «Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення», О. Губанов «Дисциплінарна відповідальність публічних службовців за корупційні правопорушення», В. Іванцов «Зміст і принципи реалізації дисциплінарної відповідальності у разі порушення норм закону України «Про запобігання корупції»» та інші.

Мета статті – охарактеризувати адміністративну відповідальність як складову державної політики щодо протидії корупції крізь призму Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні створено систему протидії та запобігання корупції. У виявленні корупційних правопорушень відіграють важливу роль не лише спеціально уповноважені органи, яких держава наділила повноваженнями щодо вживання заходів запобігання і протидії корупції (Національна поліція України, прокуратура, Наці-

ональне агентство з питань запобігання корупції, Національне антикорупційне бюро України), а й органи державної та місцевої влади, громадські об'єднання.

Відповідно до чинного законодавства за корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією, існує три типи юридичної відповідальності: адміністративна, кримінальна та дисциплінарна. Таки чином, адміністративна відповідальність є наскрізною лінією у розробці державою логістики боротьби із корупцією в нашій країні. Основним джерелом права, де окреслено ряд обмежень і заборон у цій сфері, є Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Аналізуючи Кодекс у контексті боротьби із корупційними правопорушеннями, варто виділити главу 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» [1]. Вона містить 8 статей, де закріплено склад даного виду правопорушення:

– Стаття 172⁴. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

– Стаття 172⁵. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» близькими особами вважаються ті, «які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, ... які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також – незалежно від зазначених умов – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта» [3]. В цьому ж Законі подано тлумачення подарунку: «грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають / одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової» [3].

– Стаття 172⁶. Порушення вимог фінансового контролю.

– Стаття 172⁷. Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. (Варто зазначити, що розтлумачення категорії конфлікт інтересів відзеркалено у статті 1 Закону України «Про запобігання корупції»).

– Стаття 172⁸. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень.

– Стаття 172⁹. Невжиття заходів щодо протидії корупції.

– Стаття 172¹⁰. Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням.

– Стаття 172¹¹. Порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.

Важливим є й визначення законом адміністративної відповідальності для осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень (стаття 15). Це поліцейські, військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

За адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами, у тому числі й «вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією ... ці особи несуть адміністративну відпові-

дальність на загальних підставах. До зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт» [1].

За вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, адміністративне стягнення буде накладено на протязі 3 місяців від дня його виявлення, проте не пізніше 2 років від дня його вчинення, що передбачено у статті 38.

Ще одним важливим кроком у боротьбі з корупцією є вимога надання «інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі», що «тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [1]. Такі правомірні дії відповідних інстанцій відповідають статті 188-46.

Щодо складання протоколів із корупційних правопорушень, то на такі дії мають право лише уповноважені посадові особи МВС України, СБУ, прокуратури. Тільки суд приймає рішення про притягнення до адміністративної відповідальності, проте обов'язковою умовою є участь прокурора у судовому процесі.

За останніми даними «Комітет з питань запобігання і протидії корупції під час роботи Верховної Ради VIII скликання підготував 7 039 експертних висновків до законопроектів щодо їх відповідності вимогам антикорупційного законодавства» [2]. Також було підготовлено пропозицію того, що б на першій сесії Верховної Ради IX скликання першочергово обговорити Антикорупційну стратегію та інші законопроекти підготовлені Комітетом.

Не дивлячись на достатньо продуману правову систему боротьби із корупцією і створену нормативно-правову базу, помилковість ретроспективного детермінізму в нашій країні полягає у надії на те, що сприйняття корупції громадянами буде негативним. Проте ментальність, історичні передумови та рівень правової культури населення не сприяє швидкому кардинальному протилежному визнанню корупції, як негативного явища для розвитку суспільства. Тому держава, встановлюючи юридичну відповідальність за корупційні правопорушення, запобігає та протидіє розвитку цього явища в нашій країні.

Висновки. Проблема боротьби з корупцією є міжнародною, кожна країна вибудовує свою державну політику протидії та запобігання корупційним правопорушенням, зокрема й типи юридичної відповідальності за них. В Україні у арсеналі шляхів боротьби із цим явищем, поруч із кримінальною та дисциплінарною, знаходиться й адміністративна відповідальність. Аналіз національного законодавчого поля дозволяє стверджувати, що основними джерелами права, де окреслено саме адміністративну відповідальність є Закон України «Про запобігання корупції» та Кодекс України про адміністративні правопорушення. Зокрема у Кодексі, як складової механізму боротьби із корупцією, відображено антикорупційні обмеження та заборони, чітко окреслено шляхи встановлення адміністративної відповідальності (стягнення, зняття з посади тощо).

Перспективи подальших наукових досліджень лежать у колі розгляду сучасного стану корупційних злочинів в Україні.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073 I-X. Дата оновлення: 03.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 01.08.2019).
2. Новини. 6 серпня 2019 р. Комітет з питань запобігання і протидії корупції під час роботи Верховної Ради VIII скликання підготував 7039 експертних висновків до законопроектів щодо їх відповідності вимогам антикорупційного законодавства (за даними Інформаційного управління Апарату Верховної Ради України). URL: <https://rada.gov.ua/news/Novyny/179438.html> (дата звернення 09.08.2019).
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 08.08.2019).

Kuzmenko Yu. The administrative responsibility as a component of the mechanism of combating corruption in Ukraine

Summary. The article describes administrative responsibility as a component of the state anti-corruption policy. It is emphasized that the problem of combating corruption is international, each country builds its own state policy to counter and prevent corruption offenses, including the types of legal liability for them. It was revealed that in Ukraine in the arsenal of ways to combat this phenomenon, along with criminal and disciplinary, there is also administrative responsibility.

It is emphasized that administrative responsibility is the end-to-end line in the development by the state of the logistics of the fight against corruption in our country. The analysis of the national legislative field in the mainstream of the study made it possible to argue that the main sources of law, where administrative responsibility is indicated, are the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption” and the Code of Ukraine on Administrative Offenses.

It has been established that the Code in the context of the fight against corruption offenses contains a separate chapter 13-A “Administrative Offenses Associated with Corruption”, which contains 8 articles that fix the composition of this type of offense. Also, this legislative document, as part of the anti-corruption mechanism, reflects anti-corruption restrictions and prohibitions, clearly outlines ways to establish administrative responsibility (recovery, removal from the post, etc.).

It is noted that despite a well-thought-out legal system to combat corruption and the created regulatory framework, the fallacy of retrospective determinism in our country lies in the hope that citizens will perceive corruption as negative. Therefore, the state, establishing legal liability for corruption offenses, prevents and counteracts the development of this phenomenon in our country.

Key words: corruption offenses, legislative base, state policy, legal responsibility, administrative responsibility, counteraction, prevention, fight against corruption.